Братові Євгену Тичині присвячую

Плуг

Сійте.

І Бєлий, і Блок…

На майдані…

Як упав же він…

Перезорюють зорі…

І буде так…

Міжпланетні інтервали…

Зразу ж за селом…

На могилі Шевченка. I

На могилі Шевченка. II

На могилі Шевченка. III

Месія

Із циклу "Сотворіння Світу". I

Із циклу "Сотворіння Світу". II

Із циклу "Сотворіння Світу". III

Листи до поета. Триптих

Мадонно моя…

Псалом залізу. I

Псалом залізу. II

Псалом залізу. III

Псалом залізу. IV

Ронделі. I

Ронделі. II

26 — II (11 — III). I

26 — II (11 — III). II

Я знаю…

Гнатові Михайличенку

Один в любов…

Плюсклим пророкам

Паліть універсали…

Плуг

Вітер.
Не вітер — буря!
Трощить, ламає, з землі вириває…
За чорними хмарами
(з блиском! ударами!)
за чорними хмарами мільйон мільйонів
мускулястих рук…
Котить. У землю врізає
(чи то місто, дорога, чи луг)
у землю плуг.
А на землі люди, звірі й сади,
а на землі боги і храми:
о пройди, пройди над нами,
розсуди!
Й були такі, що тікали.
В печери, озера, ліси.
— Що ти за сило єси? —
питали.
І ніхто з них не радів, не співав.
(Огняного коня вітер гнав —
огняного коня —
в ночі-)
І тільки їх мертві, розплющені очі
відбили всю красу нового дня!
Очі.

Сійте.

Сійте в рахманний чорнозем
з піснею, грою…
Над долиною, низом —
сонце горою!

Робіте — прокинувся вулик.
Тверезить земля:
од вас я, од вас тільки волі —
жодних кривлянь!

Будьте безумні — не зимні.
Нові, по нові марсельєзи!
Направо, наліво мечі —
ставте дієзи в ключі!

Ударте у мідь, обезхмарте!
Вірте (не лірте!), ідіть,
фанфарами крикніть вночі:
дієзи, дієзи в ключі!

І Бєлий, і Блок…

І Бєлий, і Блок, і Єсенін, і Клюєв:
Росіє, Росіє, Росіє моя!..
Стоїть сторозтерзаний Київ,
і двістірозіп'ятий я.

Там скрізь уже: сонце! — співають: Месія! —
Тумани, долини, болотяна путь…
Воздвигне Вкраїна свойого Мойсея, —
не може ж так буть!

Не може ж так буть, о, я чую, я знаю.
Під регіт і бурю, під грім од повстань
од всіх своїх нервів у степ посилаю —
поете, устань!

Чорнозем підвівся і дивиться в вічі,
і кривить обличчя в кривавий свій сміх.

Поете, любити свій край не є злочин,
коли це для всіх!

На майдані…

На майдані коло церкви
революція іде.
— Хай чабан! — усі гукнули:
за отамана буде.

Прощавайте, ждіте волі, —
гей, на коні, всі у путь!
Закипіло, зашуміло —
тільки прапори цвітуть…

На майдані коло церкви
посмутились матері:
та світи ж ти їм дорогу,
ясен місяць угорі!

На майдані пил спадає.
Замовкає річ…
Вечір.
Ніч.

Як упав же він…

Як упав же він з коня
та й на білий сніг.
— Слава! Слава! — докотилось
і лягло до ніг.

Ще ж як руку притулив
к серцю ік свому.

Рад би ще він раз побачить
отаку зиму.

Гей, рубали ворогів
та по всіх фронтах!
З криком сів на груди ворон,
чорний ворон-птах.

Вдарив революцьонер —
захитався світ!
Як вмирав у чистім полі —
слав усім привіт.

Перезорюють зорі…

Перезорюють зорі.
Переночують ніч.
На східень у всі сторони —
меч! меч! меч!

З піснями, з молотками! —
(мотив-локомотив!) —
Назустріч їм заводи,
води, жита…

В її — напнуті перса!
Він ввесь — локомотив! —
Назустріч їм заводи,
води, жита…

Як стомляться — обнявшись,
на спадень знову спать.
Од тіла їх пахучого
росяний піт…

І буде так…

І буде так —
Сліпі: де ж те небо — я не бачу?
Глухі: мені здається, правду я б почув!
Каліки: плачу,
Од болю кричу!

І буде так —
Фальшиве небо сміхом хтось розколе.
І стане світ новий і люди, як боги.
І скрізь, де буде поле, —
Плуги, плуги…

Міжпланетні інтервали…

Міжпланетні інтервали!
Сонце (скрізь цей сон!), Юпітер…
А між ними не хорали —
Вітер

Марс — як бога! — Марс, Венера…
— скрізь там ждуть як бога друга:
Очі революцьонера,
Туга

Крик в міжзоряному лоні:
Ми б цвіли, пили б веселе! —
Так душа, душа в полоні,
Леле

Ми б як трави, як отави…
Так ті ж самі скрізь прокльони!

Крають серце не октави —
Нони

Зразу ж за селом…

Зразу ж за селом —
всіх їх розстріляли,
всіх пороздягали,
з мертвих насміхали,
били їм чолом.

Випала ж зима! —
Що тепер всім воля, в
різали вам поля,
в головах тополя,
а голів нема.

Як зчорніла ніч —
за селом світило,
з співами ходило,
берегло, кадило
безневинну січ.

На могилі Шевченка. І

І, уклонившись праху,
ми сходили з гори.
— І знов тиран. І знов неволя.
Хрипкий, далекий пароплав
сигару закурив…
Сонхвиля.
Як раптом за Дніпром хтось викресав огню.
Уперся в дощові стовпи,
струснув:

пий, земле, пий!
упийся од повстань!
…Забринів струнний гнів.
Заходили дерева і пристань.
І човни полякались, мов коні…
Червоно-си'-зеле' дугасто сказало всім здрастуй —
і почало брать воду.
А в мені —
(забринів струнний гнів) —
Ой, буде ще потопу,
і сміху,
і вина.

На могилі Шевченка. II

Спинились ми на "Чайці".
Васильченко з "Кармелюком",
я — з "Сковородою".
Пригадую: в ріці задумавсь місяць…
А на веранді над водою
пісні і карти круг стола:
приїхали, бач, до Тараса
од Скоропадського Павла,
од свинопаса!
Жалілися: нема добра,
а ми ж добра всім хочем.
Росію нам "собрать" пора!
Павлу послужим "между прочим",
а там…
Кривавивсь місяць по краях.
Заснув товариш мій селюк.
…а там не випустим із рук!
І враз заплакала вода…
І ні в кого було спитать:
кого ж нам на Вкраїну ждать?

— Кармелюк.
— Сковорода.

На могилі Шевченка. III

А за Трипіллям на горі
уже гримів Зелений.
Заворушилися в Таращі…
— дощі, дощі —
Пішли ми в Канів.
Вишневі вулички, базар.
Театр немов обора.
А вниз, до річки, від Собора —
все яр та яр…
Кого ж то б'ють? — І це свобода?
— Мовчи! карательний отряд
не може взяти хабара? —
Коли вже здохне лютий гад
і не душитиме народа!
Вертаємось… — Пора!
Пора! — стрічають нас на "Чайці".
Куди пора? тікать? від кого?
Підем і ми в повстанці — сміємось.
І хтось промовив:
чекайте,
отут живе ж десь Винниченко.
… Ой Княжа Гора!
височенька.

Месія

Уявляю —
(страшна мить!) —
Прийде, заридає з одчаю
і сонце затьмить.

Хтось кине слово п'яне:
— В розстріл! на тротуар!
І місяць встане
як на пожар.
Замість дощу, замість роси —
каміння з неба…
І чиїсь голоси:
— Не треба! не треба!
Каліка, поспішаючи кудись, наступить на дитину.
І всі будуть кричать без упину:
— Месію! Вітайте Месію!
— Осанна Йому, Він прийшов!
І кров
смертний екстаз перетворить у мрію.

Із циклу "Сотворіння Світу". І

Спервовіку не було нічого —
тільки сила,
рух!

Спервовіку замість бога
огняні крила,
а над усім дух…

І підняв огонь свої долоні:
бурі веселі! —
хоче думать туман.

Змовкли хори червоні.
І встали скелі.
Зашумів океан…

день перший

Із циклу "Сотворіння Світу". II

Вже би' заснув сиз вечір.
Заснула Єва — тихо.
Лежить отара — ніч.

Адам з шатра виходить.
Прийшов і став — печера.
Розклав огонь — кує.

Взоріли бяху зорі.
Збудилась Єва — тихо.
Дзвенить залізо? — ніч.

Прийшла: йди спать! — не чує.
Стоїть Адам — задумавсь.
А коло нього — плуг.

день другий

Із циклу "Сотворіння Світу". III

Пустили бідних на поталу
займанщині і капіталу.
Самі ж на трон і як царі.

"Ми тут внизу, боги вгорі.
Ідіть на фабрики й копальні,
нещасні торбарі!"

Гукнули бідні: ближні й дальні!
Не телеграми привітальні,
а кулю в лоба глитаям!

Візьмім, візьмім на гострі леза!
Всім краям —
Марсельєза!

день передостанній

Листи до поета. Триптих

I.

Еллади карта, Коцюбинський,
на етажерці лебідь:
оце і вся моя кімната, —
заходьте коли-небудь!

Я привітаю, наче друга.
Ах, я давно Вас ждала,
ще як над книжкою поезій
сміялася, ридала.

Мені все сниться: сонце, співи,
і Ви, і день весняний, —
І от я з Вами вже знайома,
поете мій коханий.

Прийдіть сьогодні: в мене вдома
лиш я сама та квіти.
Я цілий вечір буду ждати,
боятись і радіти…

II.

Ви десь, мабуть, не з наших сіл,
або ж… о ні, не смію.

Читала Вас я — і не все,
не все я розумію.

Чи я у полі, чи в лісу —
усе мені здається:
у Вас у книжці неживе,
а тут живе, сміється…

Про Вас недавно хтось писав:
"Поезії окраса".
А все ж таки у Вас не так,
не так, як у Тараса.

Про все в Вас єсть: і за народ,
і за недолю краю.
А як до серця те узять —
даруйте, я не знаю.

III.

Я комуністка, ходжу в "чужому",
обрізала косу. —
І Вам не соромно співати
в цей час про сонце, про красу?

Пишу до Вас, бо так схотіла.
Скажіть мені:
кому потрібні рахітичні
оті сонети та пісні?

Народу, скажете? голодним? —
Нещасна, жалка ж та рука,
що тріолетами годує
робітника.

Поки прощайте, не здивуйте —
це ж не любовний лист.
А втім скажу: Ви — сила,
і з Вас ще буде комуніст.

Мадонно моя…

I.

Мадонно моя, Пренепорочна Маріє,
прославлена в віках!
На наших самотніх вівтарях
лиш вітер віє…

Пройди над нами з омофором,
заридай над селом. —
Уже ми Тобі ані пісньо, ні псалом
не воспоєм диким хором.

— Жона відважна, діва гріховна
гряде до нас.
Нагая — без одежі, без прикрас —
чарує, мов та рожа повна.

Схились, Мадонно, на причілок
останньої хати в селі.
Усміхнись — і пійди собі геть по ріллі,
одганяючись од куль, як од пчілок…

II.

Вже славлять, співають
нове ім'я.

(Ave, Магіа,
Калино моя!)

Іде і сміється:
життя! квіток!
Сонце на скрипку,
хмарки у танок.
На бедрах, як струнах,
лежить рука.
Здрастуй, дівчино, —
чия ж ти така?

Скажу — не скажу я:
усіх, твоя…
(Ave, Магіа,
Калино моя!)

III.

Мадонно моя, Мати Пречиста,
мій Цвіте Голубий!
Вступає в вік новий
душа чиста.

Замість лелії рожу
цілують уста.
А все ж, як Петро від Христа,
відректися від Тебе не можу.

Із ким тепер, в яку годину
молодий відмолодюсь?
Невже ж ні раз не помолюсь
за моє кохання, за людину?

Дзвенить залізо. Мовчать бетони.
За літами літа.
Брини ж у серці, Мріє Золота,
на різні тони…

IV.

Не з каменю, не з мармору
з простого заліза.
— Ніжна, відважна,
о де ж твій хітон?
Де риза злототканная,
скорбні твої очі? —
Струнна осанна,
волошковий тон.
До ночі працюватимем
в полі, як у храмі.
Спій — наливайся
житам в унісон!
З піснями, з поцілунками
стрінуть нас мадонни.
Пізній… залізний…
над персами сон…

Псалом залізу. I

Ненавидим прокляту мідь,
бетони і чугуни!
Ой що там в полі, що за гук —
татари, турки, гунни?

Виходим вранці як з печер —
курить по всій країні!..

Замість квіток шаблі, списи
виблискують в долині…

Спахне — ударить — прогримить,
затихне за горою —
І вже спішить і вже шумить
вгорі над головою; —

копне копитом, зареве,
підкине хмару сизу —
І з криком в небо устає
новий псалом залізу.

Псалом залізу. II

Десь за морями право, честь.
За океаном совість.
Хоч би вокзал побіг, гукнув,
розбуркав промисловість!

Заслабло місто: кашель, кров.
На труп — ворони, галки…
Лише часом немов крізь сон
музика й катафалки.

І ходить чутка: генерал
утік із міста вранці.
Без бою, певно, іздадуть,
коли кругом повстанці.

Стоїть завод, — не п'є, не їсть,
аж цвіллю взявся знизу…
І мовчки в небо устає
новий псалом залізу.

Псалом залізу. III

Минув як сон блаженний час
і готики й бароко.
Іде чугунний ренесанс,
байдуже мружить око.

Нам все одно, чи бог, чи чорт
обидва генерали! —
Собори брови підняли,
розбіглися квартали.

Над містом зойки і плачі,
немов з перини пір'я…
Зомліло, крикнуло, втікло
зелене надвечір'я.

Це що горить: архів, музей? —
а підкладіть-но хмизу!..
З прокляттям в небо устає
новий псалом залізу.

Псалом залізу. IV

На чорта вам здалася власть?
Нам дайте хліба, їсти! —
А за повстанцями ідуть,
співають комуністи.

Пождіть, пождіть, товариші,
ще будем їсти й пити.
Коли б ви нам допомогли
капіталістів бити.

Ідуть, ідуть робітники
веселою ходою.
Над ними стрічки і квітки,
немов над молодою.

Туркоче сонце в деревах,
голубка по карнизу…
Червоно в небо устає
новий псалом залізу.

Ронделі. I

Іду з роботи я, з завода
маніфестацію стрічать.
В квітках всі вулиці кричать:
нехай, нехай живе свобода!

Сміється сонце з небозвода,
кудись хмарки на конях мчать…
Іду з роботи я, з завода
маніфестацію стрічать.

Яка весна! яка природа!
У серці промені згучать…
— Голоту й землю повінчать! —
тоді лиш буде вічна згода.
Іду з роботи я, з завода.

Ронделі. II

Мобілізуються тополі
під хмарним вітром на горі…
Уже давно ми на порі,
давно всіх кличемо: до волі!

До волі, бідні, босі й голі!
не час сидіти у норі!
Мобілізуються тополі
під хмарним вітром на горі…

Гукнем же в світ про наші болі!
Щоб од планети й до зорі —
почули скрізь пролетарі,
за що ми б'ємся тут у полі!
Мобілізуються тополі…

26 — II (11 — III). I

Там на горі за Дніпром
радо кричать прапори:
честь йому, слава, хвала!

Грають оркестри, церкви,
в квітах вітають портрет —
там на горі за Дніпром.

Котиться спів у степи,
йде від села до села:
честь йому, слава, хвала!

Встанемо ж, менші брати,
стрінем пророка свого. —
Там на горі за Дніпром
честь йому, слава, хвала!

26 — II (11 — III). II

Прийшли попи, диктатори (о сором!), —
якраз всі ті, кого Ти не любив.

І хтось Твоє погруддя встановив
поміж монастирем, поміж собором.

Стоїш. У далеч дивишся з докором…
Який огонь в душі Твоїй горів,
коли будив Ти, кликав кобзарів
з насильством биться, з царствами, з терором!

Ну що ж. Тарасе! Рад єси, не рад —
дивись, який в господі нашій лад,
в сім'ї великій, у громаді вольній.

Дивись. Мовчи. Хоча б схотів і їсти —
нічого не кажи Первопрестольній. —
Бо ще й Тебе пошиють в шовіністи.

Я знаю…

Я знаю: вас не раз ще прокленуть
нові співці, нова краса-голота —
за те, що з рідного свого болота
не зразу вийшли ви на вольну путь.

Спитають вас, до суду поведуть:
ви прославляли лінь, а де ж робота?
Чого замість човна пускати плота,
жахаючись того, що зветься Суть? —

Так годі спать! виходьте на дорогу!
Людині гімн, Людині, а не богу!
Майбутньому всю душу — славний дар!

Горіть! Дивіться сонцю просто в вічі!
Бо стогне світ од "геніїв" — нездар.
І жить самі не будете ви двічі…

Гнатові Михайличенку

Не уявляєм, як ти тлієш,
як у землі сирій лежиш, —
бо завше ти живеш, гориш,
бо вічно духом пломенієш.

Ще ти воскреснеш, зазорієш,
в мільйонах встанеш, закипиш:
чого, чого, народе, спиш,
чом не дерзаєш ти, не смієш? —

Тебе замучили кати…
Омарсельєзені світи
взялись жалобою та горем.

Заприсягаєм: в час побідний —
хай смерть — а ворога поборем!
О брате наш, о любий, рідний..

Один в любов…

Один в любов, другий у містику,
а третій в гори, де орли…
І от якомусь гімназистику
вкраїнську музу віддали.

І от перебивають копію
з солодких руських поетес.

Ідуть з утопії в утопію —
і називають це "Sagesse".

А справжня муза неомузена
там десь на фронті в ніч суху
лежить запльована, залузана
на українському шляху.

Чого ж кричим, сліпі, задурені:
"Хто грим наклав — отой поет", —
цигарки палим недокурені
та затягаємось в корсет?

Чи вже втомилась наша нація,
чи недалеко до кінця, —
що в нас чудова профанація
і майже жодного співця!

І майже жодної поезії,
яка б нас вдарила! — Нема.
Самі предтечі анестезії
та лиш розгубленість сама...

Плюсклим пророкам

До вас, казенні поети, офіціантики,
до вас моє слово, мій гнів.
Не робіть, не робіть ви романтики
з червоної крові братів!

Упивайтеся славою, винами,
взивайтесь жерцями краси, —
та не плачте, не вийте над домовинами,
як пси.

Фальшива естетика, грація
для вас навіть там, де гроби.
Що вам всесвітня федерація,
продажні натхненці, раби?

Що те братерство, коли вам еротика? —
Змовкніть, од могил одійдіть!
Революції від вас, як од нерівного ґнотика,
тільки чадить…

Паліть універсали…

Паліть універсали, топчіть декрети:
знов порють животи прокляті баґнети!
Проклинайте закони й канцелярський сказ —
Воля! — єдиний хай буде наказ.

Воля! воля! — серце в грудях…
Знов як рабів розпинають на людях.
Знову кайдани, тюрма, й шомполи,
і слово невільне мов з-під поли.

Хто має право примусить людину?
Хто може ніч обернути за днину?
І хто такий мудрий, щоб зразу нас всіх
повісив за правду, єдиний наш гріх?

Паліть універсали, топчіть декрети:
знов порють животи прокляті багнети!
Проклинайте закони й канцелярський сказ —
Воля! — єдиний хай буде наказ.